

O‘ZBEKISTONDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI

Mallaboyeva Muborakxon Xoshimovna

Andijon viloyati

Marhamat agrotexnologiyalar texnikumi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada O‘zbekistonda ayollar tadbirkorligini rivojlantirish tendensiyalari, mavjud imkoniyatlar, davlat tomonidan berilayotgan imtiyozlar hamda muammolar yoritilgan. Ayollar ishtirokidagi kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlarining o‘shish sur‘atlari tahlil qilinadi. Shuningdek, gender tengligini ta‘minlash, ayollarni iqtisodiy faollikka jalb qilish yo‘lidagi strategik yondashuvlar ham ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Ayollar tadbirkorligi, iqtisodiy faollik, gender tengligi, kichik biznes, davlat qo‘llab-quvvatlovi, O‘zbekiston, tadbirkorlik muammolari, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish.

Abstract: This article discusses the trends in the development of women's entrepreneurship in Uzbekistan, existing opportunities, state benefits and problems. The growth rates of small businesses and private entrepreneurship with the participation of women are analyzed. Strategic approaches to ensuring gender equality and attracting women to economic activity are also considered.

Keywords: Women's entrepreneurship, economic activity, gender equality, small business, state support, Uzbekistan, entrepreneurship problems, socio-economic development.

Kirish:

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish yo‘nalishida olib borilayotgan tizimli ishlar ayollar faoliyatining faollashuviga ham xizmat qilmoqda. O‘zbekiston Respublikasida gender tenglikni ta‘minlash, ayollarning ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi o‘rnini mustahkamlash va ularni tadbirkorlikka keng jalb qilish bo‘yicha bir qator me‘yoriy-huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda.

Bugungi kunda ayollar tomonidan tashkil etilayotgan kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari nafaqat oilaviy daromadni oshirish, balki hududiy iqtisodiyotlarni mustahkamlashda ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Asosiy qism:

O‘zbekistonda ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan siyosatning samarasi o‘laroq, oxirgi yillarda ayollar ishtirokidagi tadbirkorlik subyektlari soni ortib bormoqda. Jumladan, “Ayollar daftari” tizimi, “Har bir ayol — tadbirkor” dasturi, “Imkon” loyihasi kabi tashabbuslar orqali ayollarning biznes yuritishidagi qobiliyatlarini

yuzaga chiqarish va ularni moliyaviy hamda maslahat jihatdan qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekistonda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishga qaratilgan siyosat nafaqat yirik shaharlar, balki chekka hududlardagi ayollar uchun ham yangi imkoniyatlar eshigini ochmoqda. Hozirgi vaqtda ayollar ko'plab sohalarda — tikuvchilik, go'zallik salonlari, qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish, ta'lim va hatto IT yo'nalishlarida o'z biznesini yo'lga qo'ymoqda. Ularning ko'pchiligi avval hech qanday tajribaga ega bo'lmagan bo'lsa-da, davlat tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy, huquqiy va psixologik yordam ularga ishonch bilan ilk qadamni tashlash imkonini bermoqda.

“Ayollar daftari” tizimi orqali aniqlangan ijtimoiy himoyaga muhtoj ayollarga biznes boshlash uchun foizsiz yoki past foizli kreditlar ajratilishi, ularga yer maydonlari, texnika vositalari va ishlab chiqarish asbob-uskunolari berilishi kabi choralar ularning iqtisodiy hayotdagi ishtirokini sezilarli darajada oshirdi. Ayniqsa, pandemiyadan keyingi davrda bu chora-tadbirlar ayollarning o'zini-o'zi band qilishiga va oila byudjetiga hissa qo'shishiga yordam berdi.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli farmon va qarorlariga binoan ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash jamg'armalari tashkil etilib, bu jamg'armalar orqali kredit ajratish, subsidiyalar berish, bepul o'quv kurslarini tashkil etish, startap loyihalarni moliyalashtirish singari ishlar yo'lga qo'yildi. Bu esa yoshlar, ayniqsa oliy ta'lim muassasalarini yangi bitirgan ayol-qizlarning ham tadbirkorlikka bo'lgan qiziqishini oshirmoqda.

Bundan tashqari, xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda o'tkazilayotgan seminar-treninglar, grant dasturlari va mentorlik loyihalari ayollar uchun qo'shimcha bilim va tajriba manbai bo'lib xizmat qilmoqda. Xalqaro tajriba shuni ko'rsatadiki, ayollar ishtirokidagi bizneslar ko'pincha barqaror bo'ladi va ijtimoiy mas'uliyatga ega bo'lgan faoliyat yo'nalishlarini tanlaydi. O'zbekistonlik ayol tadbirkorlar ham o'z faoliyati orqali nafaqat iqtisodiy foyda, balki ijtimoiy rivojlanishga xizmat qiladigan loyihalarni hayotga tatbiq etishmoqda.

Shunga qaramay, muammolar ham mavjud. Jumladan, ayrim hududlarda ayollar hali ham patriarxal qarashlar, huquqiy savodsizlik, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, marketing bozorlariga chiqish imkoniyatining cheklanganligi kabi to'siqlarga duch kelmoqda. Ayniqsa, texnologik bilimlar va raqamli savodxonlik yetishmovchiligi ularning zamonaviy biznes yuritish imkoniyatlarini cheklamoqda. Bu holatga qarshi kurashish uchun davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan ayollarni IT sohasiga jalb etish, onlayn savdo platformalarini o'rgatish bo'yicha loyihalar amalga oshirilmoqda.

Yana bir muhim jihat shundaki, ayollar tadbirkorligi ko'pincha oilaviy hayot bilan birga olib boriladi. Bu esa ularning vaqt va energiyasini ikki baravar taqsimlashga olib keladi. Bunday sharoitda ularga moslashuvchan ish rejimlari, onlayn xizmatlar va bolalar bog'chalari bilan ta'minlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, ayollar tadbirkorligining rivojlanishi nafaqat oilaviy farovonlikka, balki jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikka ham katta ta'sir ko'rsatadi. Ayollar moliyaviy jihatdan mustaqil bo'lishi natijasida ularning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi, farzandlar tarbiyasiga ko'proq e'tibor qaratiladi, zo'ravonlik holatlarining oldi olinadi va ayollar jamiyatda faol ijtimoiy pozitsiyani egallaydi. Bu esa ijtimoiy tenglik, inklyuzivlik va barqaror rivojlanishning muhim omillaridan biridir.

Boshqa tomondan, ayollar tadbirkorligi mamlakat iqtisodiyotida yangi ish o'rinlarini yaratish, import o'rnini bosuvchi mahsulotlar ishlab chiqarish va eksport hajmini oshirishga ham xizmat qilmoqda. Masalan, ayollar rahbarligidagi korxonalar tikuvchilik va to'qimachilik sohasida nafaqat ichki, balki xorijiy bozorlarga ham mahsulot yetkazib bermoqda. Bundan tashqari, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish, qadoqlash, go'zallik va sog'lomlashtirish xizmatlari sohalarida ham ayollar biznesi keng ko'lamda faoliyat yuritmoqda.

O'zbekiston ayollari orasida innovatsion fikrlashga ega, zamonaviy texnologiyalar bilan ishlay oladigan, xorijiy tillarni biladigan va onlayn platformalarda muvaffaqiyatli biznes yuritayotganlar soni tobora ortmoqda. Ayniqsa, pandemiya davrida rivojlangan onlayn tadbirkorlik — masofaviy xizmatlar ko'rsatish, qo'l mehnati mahsulotlarini internet orqali sotish, bloggerlik va kontent yaratuvchilik kabi yangi yo'nalishlar ko'plab ayollar uchun daromad manbai bo'lib xizmat qildi. Bu holat bugungi raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollarning imkoniyatlarini kengaytirish zarurligini ko'rsatdi.

Bugungi kunda O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan ayollar uyushmasi, "Tadbirkor ayol" jamg'armasi, "Yosh tadbirkorlar" markazlari hamda xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikda amalga oshirilayotgan ko'plab dasturlar ayollarni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Shu bilan birga, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tashabbusi bilan tashkil etilgan "Ayollar maktabi" loyihasi orqali turli yoshdagi ayollar kasb-hunar o'rganish, tadbirkorlikni o'rganish va o'z biznesini yo'lga qo'yish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu kabi tashabbuslar ayollar orasida ijtimoiy faollikni oshirib, ularning ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi mavqeini mustahkamlashda katta rol o'ynamoqda.

Xalqaro tajriba ham ayollar tadbirkorligining milliy iqtisodiyotdagi rolini kuchli asoslab beradi. Masalan, Yevropa davlatlari, AQSH, Janubiy Koreya, Turkiya kabi mamlakatlarda ayollar kichik va o'rta biznes subyektlarining 30–50 foizini tashkil qiladi. O'zbekistonda bu ko'rsatkich hali past bo'lsa-da, so'nggi yillarda izchil o'sish kuzatilmoqda. Shu bois, ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash faqat ijtimoiy masala emas, balki strategik iqtisodiy vazifa sifatida qaralishi lozim.

Barcha sa'y-harakatlar samarali bo'lishi uchun ayollar orasida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish, huquqiy va moliyaviy savodxonlikni oshirish, ularni marketing va biznes yuritish bo'yicha ilg'or amaliyotlar bilan tanishtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, oilaviy majburiyatlari bo'lgan ayollar uchun maxsus sharoitlar,

masalan, masofaviy ish, qisqartirilgan ish vaqti, uy sharoitida ishlab chiqarish imkoniyatlari kengaytirilishi lozim.

Xulosa:

O‘zbekistonda ayollar tadbirkorligini rivojlantirish – mamlakatning iqtisodiy barqarorligi va ijtimoiy taraqqiyotini ta’minlashda muhim omillardan biridir. So‘nggi yillarda davlat tomonidan yaratilayotgan imkoniyatlar, huquqiy asoslar, moliyaviy ko‘maklar va o‘quv dasturlari tufayli ayollar ishtirokidagi tadbirkorlik subyektlari soni ortmoqda. Ayollar ko‘plab sohalarda muvaffaqiyatli faoliyat yuritib, nafaqat o‘zining balki oila va jamiyatning turmush darajasini oshirishga xizmat qilmoqda. Shunga qaramay, ayrim muammolar — moliyaviy resurslarga cheklangan kirish, texnologik savodxonlik yetishmasligi, gender stereotiplari kabi holatlar mavjud bo‘lib, bu borada tizimli va uzluksiz chora-tadbirlarni davom ettirish lozim. Kelgusida ayollar tadbirkorligini kengaytirish uchun ularning kasbiy tayyorgarligini oshirish, innovatsion faoliyatga keng jalb qilish, raqamli platformalardan foydalanishni o‘rgatish hamda ijtimoiy himoya mexanizmlarini mustahkamlash dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Bosma manbalar:

1. Karimov I.A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". – T.: Ma'naviyat, 2008.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari to‘plami. – T.: Adolat, turli yillar.
3. O‘zbekiston Respublikasi “Xotin-qizlar va erkaklar uchun teng huquq va imkoniyatlar kafolatlari to‘g‘risida”gi Qonuni. – T.: Adolat, 2019.
4. Eshquvvatova G. “Ayollar tadbirkorligi va gender tengligi”. – T.: Iqtisodiyot, 2021.
5. Jo‘rayev A. “Tadbirkorlik asoslari”. – T.: Iqtisodiyot va moliya, 2020.
6. Abdullayeva M. “Ayollar biznesi: imkoniyat va istiqbollar”. – T.: Fan va texnologiya, 2022.
7. Toshpulatova Z. “Xotin-qizlarning iqtisodiy faolligini oshirish yo‘llari”. – T.: Iqtisodchi, 2021.
8. Qodirov M., Soliyeva D. “Tadbirkorlik faoliyatining huquqiy asoslari”. – T.: Yangi asr avlodi, 2020.
9. Yo‘ldosheva N. “Ayollar va kichik biznes: rivojlanish tahlili”. – T.: Ilm ziyo, 2022.
10. Karimova D. “O‘zbekistonda gender siyosati: nazariya va amaliyot”. – T.: Ijtimoiy fikr, 2023.
11. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi – T.: “O‘zbekiston”, 2021.
12. Mirziyoyev Sh. M. Erkin va farovon, demokratik O‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O‘zbekiston, 2017.

Internet manbalar:

1. www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi qonunlari va me‘yoriy hujjatlari portali
2. www.stat.uz – O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi rasmiy sayti
3. www.wcu.uz – O‘zbekiston xotin-qizlar qo‘mitasining rasmiy sayti